

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvzemši ponedeljke in dneve po praznikih, ter velja po pošti prejemana, za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gold., za pol leta 8 gold., za četrt leta 4 gold. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gold., za četrt leta 3 gold. 30 kr., za en mesec 1 gold. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 krajc. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele za celo leto 20 gold., za pol leta 10 gold. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gold. 50 kr., po pošti prejemana za četrt leta 3 gold. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr. če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska. Vsakokrat se plača štempelj za 30 kr.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani na celovski cesti v Tavčarjevi hiši „Hotel Evropa“. Opravništvo, na katero naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši.

Dobro došli!

Še malo ur, in prvokrat zopet čez štiri in dvajset let bodo zasedli močje iz naroda, po poklicu vse prej, nego sodniki, sodne stole tudi po naših slovenskih mestih. Po nekaterih krajih Avstrije so se uže začele porote v teku pretečenih dveh mesecev, po družih začno se pozneje, v okrožji ljubljanskega sodišča pa bode 23. marca prvi dan. — Nij nevažno, na kak način se pravo v obče išče in najde; bolje važno pa v kazenskih, nego v civilnih pravadah, ker kazen vpliva na javno mnenje o poštenosti zatoženega, ne tako izguba civilne pravde. Zarad tega vpliva in ker s porotami stopi iskanje prava v kazenskih zadevah zopet nazaj na naravno stališče, s katerega bi se ne bilo nikdar pahnilo, je moment, v katerem ljudstvo zadobi dejansko zopet pravico, da samo razsodi, ali je zatoženec žalil zakon in s tem izgubil poštenje, ali ne, eden najvažnejših v pravnem življenji narodov. Kajti ljudstvo ki more sodelovati pri izvršitvi vsaj enega, — tako bistvenega dela onih zakonov, katere si je samo dalo po svojih poslancih, zadobi večjo zavest samostojnosti v javnih zadevah, svetosti zakona in dolžnosti, ga spoštovati. —

Protenja fanatikov, kakoršna so se čula pred kratkim in se čujejo še vedno, da se namreč zakoni, ki so jim neljubi, ker omejujejo njihovo brezbrzdanost, ne bodo smatrali za veljavne, — taka protenja bi ne našla več odmeva v srci poštenega, a zapeljane ljudstva, ko bi se mu bila uže prej dala priložnost, da bi bilo samo čuvalo svetost zakonov, katerih potrebnost mu

je jasna. Spoznalo bi bilo, da brezskopnost v zadevah segajočih v javnost nij dobra, ker prouzročuje prestop mej, katere so potrebne, da se en živelj ne razteza preveč v kvar družim, za srečno življenje potrebnejšim.

Zavest potrebnosti postavnega reda v državi se vcepi tembolj v srce ljudstva, čem več ima prilike, to potrebnost samo spoznavati. Po sodelovanji v kazenskih pravadah pa se tako spoznanje najprej dobi. Porote so po tem takem institut, ki je v korist na eni strani državni celoti, ker pospešuje spoštovanje javnega reda, na drugi strani pa vsacemu posameznemu, ker mu je porok, da se bodo zakoni po prepričanji neodvisnih mož izvrševali. One so institut, ki ima v sebi važni kulturni moment, ker pomagajo razširjati med ljudstvo razumljenje državne naloge: mirnega, vsestranskega duševnega in materijalnega razvoja državljanov. Po njih namreč izpoznava ljudstvo iz lastnega izkustva, da je samo razžaljeno, ako je razžaljen zakon in da interesi ljudstva in države so eni in isti, da čuva svoje lastne koristi, ako čuva državne: ker ljudstvo je država.

Še nekaj je, zarad česar se veselimo porot: dvomljivi privilegij časnistva, katero edino je dosedaj uživalo prednost, da so je obsodili porotniki, — kadar se namreč nij postopalo objektivno — odpade od slej. In to je prav. Nepristranost, s katero bodo sodili porotniki druga zločinstva, prenesli bodo tudi na žurnalistiko, kadar bodo o njej sodili; več ne bode uplivalo na izrek porotnikov politično izpovedanje tako zlo, kakor do sedaj. Tako mirno, kakor navadna

zločinstva sodila se bodo tudi politična, kajti porotniki, ki bodo na pr. človeka zatoženega zarad umora, po svojem prepričanji brezbojazni, da jih kdo sumniči simpatije do morilcev, spoznali nekrivega, spoznali bodo tudi zatoženega žurnalista nekrivega, kadar bodo o njegovi možatosti prepričani, brez bojazni, da jih bode kdo sumničil političnega pristranstva.

Iz teh razlogov kličemo tedaj denes prihajajočim porotnikom: dobro došli! Naj bi opravljali svoj vzvišen posel z ono resnostjo, katero zahteva, s ponosom poštenjakov, ki svoje prepričanje izrekajo, ne glede na drugo nego na zakon. Breme, katero s tem prevzemajo, bode jim v čast, saj je nosijo v službi pravice. Naj neso potem med narod glas, da del svobode in napredka, za katero se bojujemo, so tudi porote, ki so bile pri nas mogoče še le tedaj, ko se je mračnjaštvo posvetilo in teoriji o omenjeni pometi podložnih slovo dalo. Naj povedo ljudstvu, da so porote zopet najdeni bisser iz krasnega venca svobode, katerega so mu iztrgali neugodni časi gospodarstva privilegiranih stanov, posebno aristokracije in duhovenstva, povedo naj, da se ta venec zopet plete, in da bode dovršeni veliko lepši, nego oni, kateri je bil ugrabljen našim prednikom. Naj mu povedo, da uzor države našega veka nij gospodarstvo nad služnimi, ampak čislanje vseh kot enakopravnih njenih članov: sodno oblast — naj višjo — dobilo je v najvažnejših slučajih ljudstvo v roke. Do popolnega uresničenja tega uzora pa pelje pot svobode in napredka.

Listek.

Narodne pripovedke.

(Izgledl ogerske in štajerske slovensčine.)

(Priobčuje prof. M. Valjavec.)

3. Palček.

(Noršinci.)

Ednouk je živjo eden oča i mati. Njeva sta nej mela decé. Zá to je mati prosila za edno dejte či nej vekša bar kak palec. Boug je poslujno njeno molijtev pa je narodijla edno dejte kak palec velko i dala njemi je imé Palček. Oča je bito te na njivi pa je nej znao da je mati dejte narodijla. Gda je domou prišao čtlo je dejte krijčati: oča, oča, ne stoupte na mené. Oča malo prestrašen pogleda po hiži pa pijta: što si? a dejte velij: jaz san, japa, sin vaš. A gde si? Eti san pod pragon. Oča ga prejme v roké i trnok se njemi je radlivo ar tak malo dejte pa zna gúčati. Gda je 'odo na njijve delat, vsigdar si ga je seof ztlo pa

gda je 'odo z gúnci orá Palček je odišao vu vtjjo gúnci pa je tan fúčkao popejvao a na njivi je nje gono. Tak je ednouk šou oča orát a mali kočš je odišao gúnci vu vtjjo fúčkat. Mijmo nij se je pelao eden grof pa je čtlo gde Palček fúčka. Grof pijta očo da što tou fúčka. Kočš, sin moj, odgovori on. Grof ga pijta: a gde je on? Eti san, zakrijčij sin. Gde? Eti vu vtjji. Grof ga ide gledat i tti ga vijdi gde sidij notri. A što te je esi zanesao? pijta grof. Jas san san prišao. Grof je za tin proso očo za toga kočša, da njemi dá stou rajnški či njemi ga dá. A oča je pravo: jaz van ga ne mren, ar san ga komaj od bogá doubo. Grof njemi dava dve j stou. Oča ne dá. Edno za drujgin prijde na jezero. Te njemi je oča pravo: no, da ga ščete tak meti pa si ga zemte. Grofe njemi je plačao pa odišao s Palčekom. Grof je bito tri j dnij daleč pa gda je domou prišao pelao ga je gori po slubaj i pokazao ženi: glej kújpo san nan lapca za jezero rajnški. Žena njemi je na

to pravla: za kaj si tou pripelao esi? Zakaj? zato ar zna lipou fúčkati; bar fúčkaj malo, pravo njemi je grof. On je za fúčkao tak da je vse grmelo pa vsi so se njemi čudili ar tak mali pa zna tak trnok fúčkati. Palček je bito edno vrejmen o gradi a sledi se njemi je nikaj zamerilo pa je odišao po svejti. On ide ide pa prijde v eden long. Or ide dale pa prijde do touvajov. Oni so ga prijali i dali njemi jesti ar je trnok lačen bio i pravli so njemi da more touvaj biti. On je na to privolo. Ednouk so šli touvaji pa Palček kradnot. Oni prijdejo k ednomi pavri k štali. Touvaji so njemi pravli: idi tij na okno v štalo, odveži ednoga gúnca pa odpri dveri i vó ga pripelaj. On prijde v štalo a gúnca gda je tou čtlo stano je gori a Palček zakrijčij: ne stoupi na mené. A touvaji so njemi pravli: ka krijčš? odveži ednoga pa odpri dveri. A on ešče bole zakrijčij: šteroga bi odvezao? Touvaji: šteroga štéš, samo hitro. Ljüdi so tou čtli i ribejžali k štali a touvaji so odbejžali. Oni idejó

Konfesionalne postavbe v državnem zboru.

Z Dunaja 15. marca. [Izv. dop.]

Po devetih sejah se je 14. marca končala specijalna debata ter je vseh 60 paragrafov bilo sprejetih z malimi premembami.

§. 38 do 59 odločujejo, kako se ima opravljati cerkveno premoženje. Župnijsko premoženje opravljajo duhovniški vžitkarji župnij pod nadzorstvom patronovim in višjim nadzorstvom škofovim in državnim. §. 48 zahteva za pravna pisma, pogodbe itd., da so veljavna za cerkev, podpise cerkvenega predstojnika in najmanje dveh udov župnijske občine.

G. Pfeifer pri tem §. poprime besedo: Ta paragraf govori o veljavnosti pravnih pisem; tedaj bi morali podpisi cerkvenega predstojnika, dveh udov cerkvenega zastopa in še dveh prič od notarja ali sodnika legalizovana biti. Ko je šlo za odpravo silnega legalizovanja, je slavna zbornica dokazala, da jej je za odpravo te naredbe. Tudi kranjski deželni zbor je sklepal resolucijo zaradi odprave legalizovanja, ker baš ta naredba kljubu nekaterim prednostim ne opravičuje mnogo nepotrebnih sitnostij. Na Kranjskem na 13 mestih niso notarji nastavljeni, a sodnije z delom preobložene, da stranke dosti časa zamude z legalizovanjem. V §. 48 omenjena pisma se delajo včasih daleč od sedeža okrajne sodnije in so podpisana od možev, ki so pisanja zmožni; čemu bi morali iti k sodišču samo zavolj legalizovanja zlasti pri malenkostnih stvarih. Ponarejenje podpisov je mogoče tudi pri legalizovanju. Govornik navede neki slučaj, da je kmetski posestnik najel večje hramnično posojilo proti volji svoje žene sosesnice, namesto katere je drugo žensko k notarju pripeljal ter jo izdal za svojo ženo. G. Pfeifer nasvetuje, da se §. 48 dostavi, da za taka pisma ne velja postava o posilnem legalizovanju.

Predlog je bil podpiran, a poročevalec se mu ustavlja, rekši, da tu ne kaže delati izjeme glede postave o legalizovanju. Pri glasovanju predlog nij bil sprejet.

Za cerkveno in župnijsko premoženje se terja pupilarna varnost. Pri medsobnih podporah med cerkvami ene in iste škofije se smejo od te odločbe izjeme storiti po spo-

notri gledat pa čitajo da nikak kričij: neje nâ mené. A tou je Palček kričiao pod pragon. Lüdi so se prestrašili od toga i odbežali. Palček je zdaj tñdi odišao v long i prijde nazaj k touvajom pa je nje prosa jesti. Oni so zdaj jeli edno telico štero so te vkradnoli gda so od tistoga pavra odbežali ednomi drugomi pavri. Oni so njemi nej šteli dati jesti nego so ga odtirali. Dobro, on si palik nikaj zmijsli, zeme si eden bot pa odijde ta gde so telico bujli i kama so drouba vrgii. On vdari po droubaj in zakričij: ne bijte mené nego ejne huncvoté štéri so vkradnoli. Touvaji so tou čüli pa odbežali ar so mislili da ga što za to bije misleči da je on vkradno. Palček je za tin odišao k stoli gde so touvaji jeli. On se zdaj dobro najej, zeme nikelko pejnez kelko je mogao nesti štere so touvaji tan njáli. Za tin je odišao domou i oči pomagao i sledi je ešče drugo živjo i huncvot je bito i ostano.

(Dalje prihodnjič.)

rázumljenji ordinarijata in vlade. G. Pfeifer nasvetuje, da se naj vselej poprej zasliši ona župnijska občina, v kateri leži cerkev, ki daje podporo. Župnijske občine morajo sčasom uplivati na opravilo cerkvenega premoženja in paziti, da se v svoji celoti ohrani.

Poročevalec dr. Weeber se tudi proti temu dodatku izreče, ker je po njegovem menenju uže tako v §§. 41, 42, 43, ki govore o župnijskih občinah, izraženo, da imajo župnijske občine pravico glede cerkvenega premoženja. Predlog nij bil sprejet.

Dokler se ne dajo posebne postavbe o opravi cerkvenega in župnijskega premoženja daje vlada potrebne ukaze (§. 52.) Proti temu omenja Poljak Krzezunovicz, da bi potem lahko vlada dala ukaze v nasprotju z deželnimi postavami. Poročevalec odgovarja, da so v §. 57 navedene deželne postavbe, katere ostanejo tudi vsled te postave nespremenjene.

Po §. 53 pripada religijskemu fondu premoženje posamezne cerkvene skupnosti ali zavoda, ako poneha ta skupnost ali zavod. Fux od skrajne levice predlaga, da se naj posebna postava izdelata za gori navedene. Predlog je bil ovržen.

Dohodki praznih župnij gredo v religijski fond. Dr. Razlag je s to odločbo zadovoljen, a ne za vse slučaje. Znano je, da korarji na nekem kapitelnu (Zagreb? Ur.) imajo letne dohodke od 30.000 gold., in če je kako mesto prazno, se tudi dotacija za to mesto med ostale korarje razdeli; posamezni korarji v svoji komoditěti tako daleč segajo, da si plačajo posebne prěbendare (namestnike), kateri za njih cerkvena opravila opravljajo. Neki sloveči avstrijski general in namestnik je uže zdavnaj to stvar opazoval in razmatralo se je vprašanje, ali ne bi se li veliki zneski bolje rabili za poboljšanje prihodkov nižjega duhovenstva, ki je v tej deželi posebno slabo plačano. A druga stvar je s tako zvanimi stavbenimi fondi (Baufond), kateri so se napravili iz dotacij praznih kanonikatov. Za take fonde bi morala biti izjema. Govornik nasvetuje, da se dodajo besede „praviloma“ in da sme izjeme dovoliti minister za bogočastje po zaslišanju dišezanskega škofa.

Rusinski župnik Naumovič gorko podpira Razlagov predlog, a brez uspeha. Celi §. je bil nespremenjeno sprejet.

Poslednji 60. §. daje vladi oblast, cerkvenim organom naložiti denarne globe razmerno z njihovim premoženjem, ako cerkveni organi ne ravnaajo po odločbah te postave in ukazih, danih na podlagi te postave. Tukaj se je vnela obširna debata. Proti so govorili Poljaci Krzezunovicz, Kaczala, knez Čartoryski in dr. Razlag, za §. Rusin Kovalski. Poljski govorniki so naveli še enkrat vse razloge, kateri so uže v generalni debati bili povedani proti celi postavi.

Kovalski nasvetuje resolucijo, da naj vlada stori potrebne korake, da spadajo v delokrog najvišjega upravnega sodišča tudi zadeve v tej postavi uredene.

Dr. Razlag podpira Kovalskov predlog, sicer pa predlaga, da se §. 60 sprejme po vladnem predlogu, v katerem nij govora o kaznih. Vsakako je želeti najvišje upravno sodišče, da odločuje celi senat po ugovoru stranke in ne samo upravni organi. Nova postava ima razne stroge določbe, a njeni poklic je, da mir napravi med državo in cerkvo, kar zadevuje vnanje cerkvene raz-

mere in da tako povspešuje občni blagor. Najvišje upravno sodišče bi bilo ob enem cerkveno sodišče. Ako se to zgodi, potem prav rad glasujem za postavu v tretjem branju, ker ima postava dosti dobrih odločeb na korist lastne države in na korist naše lastne cerkve. Dasi več storjenih predlogov zlasti glede avtonomije dežel in samostalnost cerkvenih organov nij bilo sprejetih, upa vendar govornik, da se sčasom deželna avtonomija kolikor treba, razširi.

Minister Stremayr tudi želi, da se sprejme Kovalskov predlog. Poljskim govornikom nasproti, ki so vedno trdili, da ta postava nasprotuje načelom svobode in da bi morala država odrekati se svojih pravic v ta namen, da daje neomejeno veljavo cerkvi, odgovarja Stremayr: Razloček med načeli države in tako zvanimi načeli cerkve je ta, da cerkev včasih od nas zahteva, da bi se mi odrekli ne samo pravicam države, ampak tudi načelom svobode.

Potem je bil tudi 60. in poslednji §. postave sprejet z resolucijo Kovalskega.

Končno se razpravlja postava, s katero se ima uvesti cela postava. Prvi člen pravi: Patent od 5. novembra 1855 (konkordat) je po vsem svojem zapopadku odpravljen.

Govorili so o tem Hormuzaki, dr. Monti in Groholski. Hormuzaki, federalističen poslanec velikega posestva v Bukovini, po veri pravoslaven, je vesel, da se odpravi konkordat, ker v državi nobena cerkev ne sme imeti kakih predpravil. Graja pa vlado, da je samo glede katoliške cerkve postavu predložila, pri pravoslavni cerkvi v Bukovini pa vse drugače ravna ter jo pusti v njenem brezpravnem stanju.

Tukaj treba omeniti, da sta Hormuzaki in Petrino iztopila iz kluba desnega centra, ker v njem nadvladajo fanatkarji pravne stranke.

Dr. Monti, narodni dalmatinski poslanec, pravi, da je tudi on za odpravo konkordata, a glasovati mora proti konfesionalni postavi, ker želi popolno ločitev države od cerkve in za vsa verska društva enako neodvisnost. Splošna postava bi morala odločiti vnanje pravne razmere vseh verskih društev.

Petrino govori prav sarkastično, zlasti šiba ministra Auersperga in Stremayrja, prvega zaradi njegovega breztaktnega napada na bivše ministre, poslednjega, da se je tako slabo branil proti ugovoru in očitanjem opozicije.

Uvod k postavi je bil nespremenjen sprejet. V pondeljek 16. marca je tretje branje prve konfesionalne postave, katera gre potem precej v gospodsko zbornico. V poslanski zbornici pa se začneja v prihodnji seji razprava o drugem konfesionalnem predlogu glede prihodkov religijoznega fonda.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 20. marca.

V državnem zboru sta govorila zadnji petek dva ministra, Stremayer in Lasser. Stremayer je dobro odgovarjal desnici, ki je trdila, da je postava o doneskih za religijski fond proti pravicam kat. cerkve obrnena, ter poudarjal, da se bode ta denar vendar samo za cerkvene namene, posebno za zboljšanje denarnega stanja nižjega duhovenstva porabil. — Minister Lasser pak je odgovarjal grofu Hohenwartu, na go-

Hiša na prodaj.

V Kamniku na Šutini blizu farne cerkve je hiša št. 13. z enim nadstropjem iz proste roke na prodaj. Ta hiša, katera je vsa v prav dobrem stanu, ima prostorno vežo, lepo podzemeljsko klet, pri tleh dve sobi in kuhinjo, v zgornjem nadstropju tri sobe in kuhinjo. Za hišo na dvorišču je dober vodnjak (štirna) in novozidan magazin. Vrt za zelenje in kuho je z novim zidom ograjen. Hiša ima tudi lesno pravico in svoj lasten log. Pripravna je posebno za štacuno s špecerijskim blagom ali za drugo enako.

Kupne pogoje in drugo se natančneje pozveda v Ljubljani v gosposkih ulicah št. 211 v prvem nadstropju zadej.

V Ljubljani 20. marcija 1874. (71—1)

Grahove, fižolove in lečne klobase,

potem vsake vrste

meséne in zeleninske

konserve,

gozdna, poljska in travniška

semena,

najboljši gorenjski

poljski gips,

najčistejše

sufólske svinje za pitanje,

se dobé pri

Peter Lassniku,

specerijska, materijalna, barvna
vinska, slatinska in delikatesna

kupčija

(51—4)

v Ljubljani

pri frančiškanskem mostu.

(63—3)

Največja dozdam v Ljubljani bivša zbirka
vseh obstoječih sistemov

šivalnih mašin

domačega in tujega dela,

ki so bili obdarovani na dunajski svetovni razstavi z najvišjimi odlikovanji, po jako nizkih cenah z reelno garancijo edino le pri podpisnem.

Tam se dobiva tudi najboljša svila za mašino, preja, šivanke in skoraj vsi k mašini spadajoči aparati v večji kvantite prav po ceni.

Franc Detter,

v Ljubljani, judovska ulica.

Angleški gospodarski stroji in orodja.

Mlatilnice, bodi si z rokami, s konji ali z vodo, prevejavnice za žito, ki očistijo vsakovrstno zrnje popolnoma vse lulike; sejavnice, kosilnice za strni in travo; malnice za čedenje, za debelo mlenje in mečkanje, kakor tudi za trenje barv; rezalnice za repo in klajo; robkalnice za koruzo; amerikske žage za drva, les in prekle (latve), z vlačilom ali na vodo; motike, grablje, orala, brane, priprave za dreniranje in vsakovrstna gospodarska orodja.

Naročila na večje, v naših tovarnah napravljene stroje, katerih je vsikdar dobiti, kakor:

parovoze, paromlatilnice, paromalnice, žage, sesaljke itd. se urno zvršujejo in po naših mašinstih najceneje postavljajo.

Zaloga strojev iz tovarne

J. S. Moliné-ja,

(72—1)

v Mariboru, (graškem predmestju šte. 91).

C. k. priv. vzajemna zavarovalnica proti požarni škodi v Gradci.

Oklic.

Podpisano zastopništvo si daje čast vsem p. n. gg. zavarovalcem naznaniti, da je upravni svet sklenil, obrok za poplačo doneskov za leto 1874, kateri so enake visokosti kakor leta 1873,

do 31. sušca 1874

podaljšati.

P. n. gg. zavarovalci se tedaj uljudno vabijo za leto 1874 odmenjene društvene doneske v tem odločenem času poplačati, da jih ne doleté po §. 60 pravil odločeni slabi nasledki.

Pri tej priložnosti se tudi opominja, da je vzajemna zavarovalnica v Gradci osnovala s 1. prosincem 1873 poseben razdelek za

zavarovanje premakljivih rečij

in torej zavaruje proti požarni škodi tudi stroje, blago, žetve in spravljene poljske pridelke in zaloge, sploh vse druge premakljive reči.

Ponudbe k zavarovanju se prejemajo pri podpisnem zastopništvu

v Ljubljani, na starem trgu, šte. 47

in pri okrajnem komisarstvu, kjer se tudi vse druge zavarovalstvo zadevajoče reči radovoljno razjasnujejo.

V Ljubljani, 20. svečana 1874.

Zastopništvo za Kranjsko

c. kr. priv. vzajemne zavarovalnice v Gradci.

Karol Hudabiunigg,

inspektor.

(54—3)